

обележене границе, ако не као географске или политичке, а оно бар као етнографске, у народним обичајима и у религиозним односима.

А сада прелазимо на Србе.

Тек што прође неколико година после сеобе Хрвата, а један се део Срба подиже из Беле Србије и упуту се трагом Хрвата на југ. Вођ им бејаше један и то млађи од њихова два господара у старој постојбини. И овај је део Срба доспео до граница византијске државе, молећи цара Ираклија, да га прими. Цар им одреди јужнозападни котар у солунској области, где да се настане, у околини данашње варошице Србице. Али ова нова постојбина не беше по вољи српским насељеницима. За што? О томе не помиње Константин. На скоро за тим молише цара за допуштење, да се опет одселе. Ираклије им то одобри. Али је један део јамачно тамо заостао, и од овога можда остатка добила је своје име варошица Србица. Но је могуће, да је ово име од другог неког словенског народа добила, јер смо видели, да су се Словени још у најстарије доба у овим пределима византијске државе населили, а можда су више пута по овим крајевима пустошећи лутали. У свом повратку Срби су преко Дунава прешли, али се опет захтеле вратити на балканско полуострво, и посредовањем тадашњег грчког заповедника у Београду добише од Ираклија нова седишта на истоку и на југу од оних области, што су Хрвати држали.

Због аварских пустошења ранији су становници тих предела скоро сви истребљени. У толико се лакше и без препона Срби настанише, и на скоро створише више мањих кнежевина. Ове су кнежевине, као што ћемо видети, за дуго играле мање или више самосталне улоге у српској историји, и не један пут се међу собом огорчено борише. Међутим су становници ових српских кнежевина били по своме пореклу и говору у свему један исти народ. И то је без сумње један од најсвојственијих појава, што је васколики српски елеменат балканског полуострва и у најбољим приликама сразмерно само за кратко време створио једноставну на уједињењу свију српских области основану државу. Изнова је настало разједињење. Па и данас налазимо у Срба с оне стране Саве, иако не као израз свесног политичког правца, а оно свакојако и у самој ствари три тачке, које к себи привлаче, а наиме: праву Србију, за тим Босну и најпосле Црну Гору с Херцеговином. Ова тежња, да се око оне три тачке концентришу, појављује се тако исто у времену самога насељавања, као и у току целокупне српске историје, — а то је значајан факат, који без сумње има великог интереса за прошлост, али који не мање заслужује пажње и с погледом на будућност.

Области што их заузеше Срби, као што се већ види из онога што рекосмо, бејаху одвојене од хрватскога земљишта на северу и западу рекама Савом и Врбасом. Од извора Врбаса, правцем на имоско језеро, до ушћа Цетине, дуж јадранског мора, допираше српска државина. Од овуд па до Бара бејаше граница јадранско море.

На јадранском приморју бејаху већ онда у цвету градови, неки под врховном влашћу Млетака, други као самосталне републике, а неки се покоравашу Византији. Али иако се ови градови позније поступно пословенише, то и опет нису дошли под господарство Срба ни Хрвата. Од Бара дуж скадарскога језера на југоисток до српске Мораве простираху се земље, што су Срби заузели; на истоку јамачно их одвајаше Ибар и Морава од оних Словена, који су, као што знамо, већ у оно